

PODNIK A JEHO POSTAVENIE V TRHOVEJ EKONOMIKE

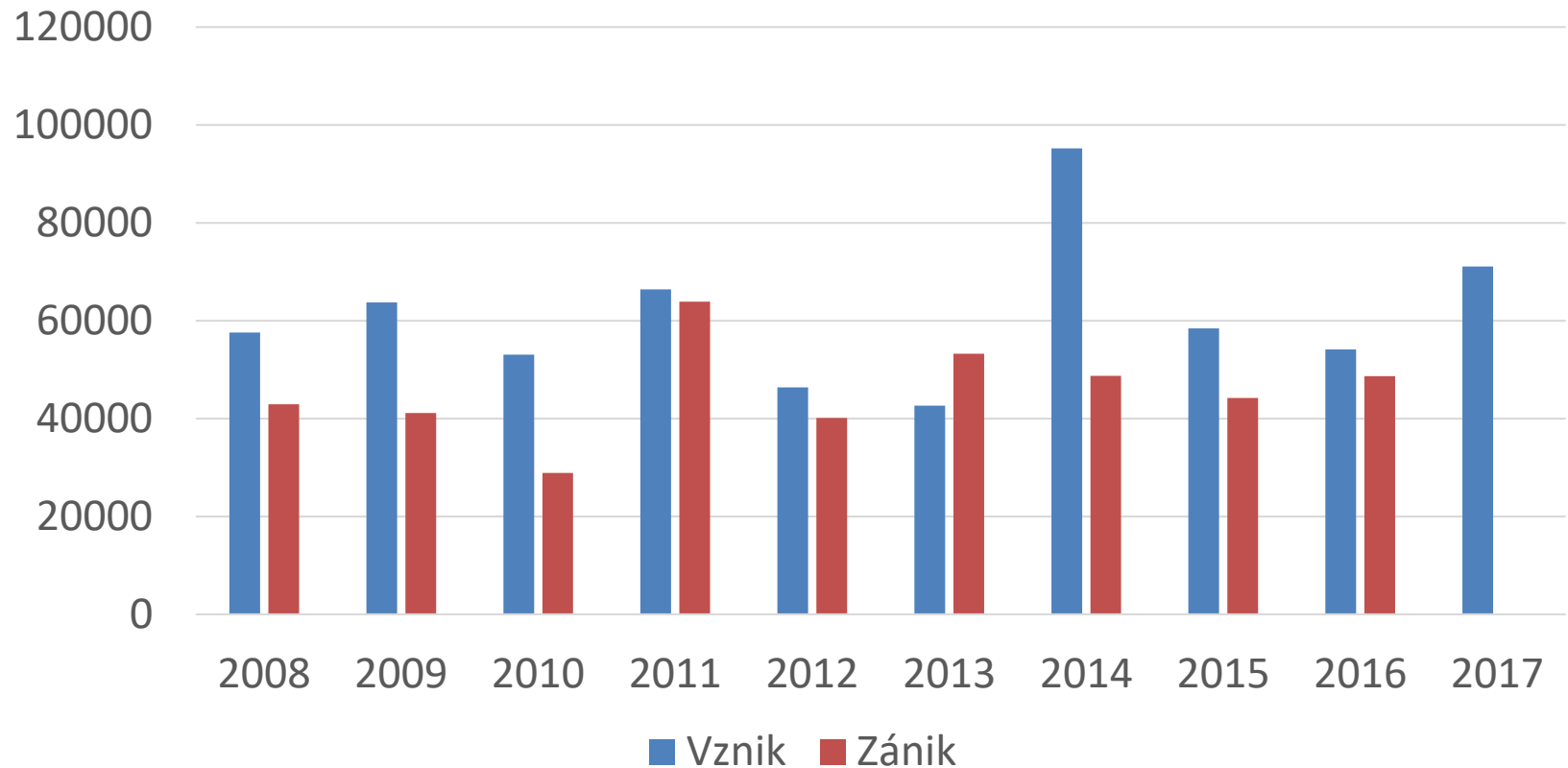
Ing. Martin Grančay, PhD.

Podniková ekonomika

- podnik**: produktívna hospodárska jednotka, ktorá si zaobstaráva výrobné vstupy, organizovaným spôsobom ich uvádza do činnosti - transformuje na statky a tieto statky následne odpredáva
- ide teda o organický súbor ľudí a vecných prostriedkov, ktorý je vytvorený na uspokojovanie cudzích potrieb na dosahovanie zisku
- podnikateľ**: organizujúci prvok v procese výroby
- podnikanie**: činnosť, ktorú robí podnikateľ samostatne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť s cieľom dosiahnuť určitú kriteriálnu funkciu
- t.j. firma má ekonomickú samostatnosť a právnu subjektivitu

Vznik a zánik podniku

Slovenská republika (2008-2017)

Štatistický úrad SR, 2020.

Členenie podnikov

-desiatky kategórií

-najčastejšie:

podľa druhu konečného výsledku

podľa hospodárskeho odvetvia

podľa technicko-organizačnej charakteristiky

podľa veľkosti

podľa právnej formy

podľa vlastníctva

Členenie podnikov

-podľa **druhu konečného výsledku**:

a) Výrobné podniky:

- podniky prvovýroby
- podniky druhovýroby
- podniky vyrábajúce spotrebné tovary

b) Nevýrobné podniky

- obchodné podniky
- bankové podniky
- dopravné podniky
- podniky poskytujúce iné služby

Členenie podnikov

-podľa **hospodárskeho odvetvia**:

- a) poľnohospodárske
- b) lesnícke
- c) vodohospodárske
- d) priemyselné
- e) stavebné
- f) dopravné
- g) obchodné
- h) peňažno-poist'ovacie
- i) bytovohospodárske

...

Členenie podnikov

Slovenská republika (2018)

	2018	
Spolu	230 143	
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	7 616	
Priemysel spolu	26 788	3.
Ťažba a dobývanie	189	
Priemyselná výroba	24 959	
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	522	
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	1 118	
Stavebníctvo	21 501	
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	46 102	1.
Doprava a skladovanie	11 335	
Ubytovacie a stravovacie služby	8 583	
Informácie a komunikácia	13 045	
Finančné a poisťovacie činnosti	737	
Činnosti v oblasti nehnuteľností	13 943	
Odborné, vedecké a technické činnosti	40 284	2.
Administratívne a podporné služby	23 435	
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	13	
Vzdelávanie	3 299	
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	6 781	
Umenie, zábava a rekreácia	3 039	
Ostatné činnosti	3 642	

Štatistický úrad SR, 2020.

Členenie podnikov

-podľa **technicko-organizačnej charakteristiky**:

a) podľa špecializácie:

- predmetovo špecializované podniky
- technologicky špecializované podniky

b) podľa typu výroby

- podniky hromadnej / sériovej / kusovej výroby

c) podľa koncentrácie činností

- horizontálna koncentrácia
- vertikálna koncentrácia
- diverzifikovaná koncentrácia

d) podľa prevažujúceho výrobného faktora

- pracovne náročné podniky
- kapitálovo náročné podniky
- materiálovo náročné podniky
- energeticky náročné podniky

Členenie podnikov

-podľa **velkosti**:

- a) malé
- b) stredné
- c) veľké

$$HI = \sum_{i=1}^n S_i^2$$

-aké použiť kritérium?

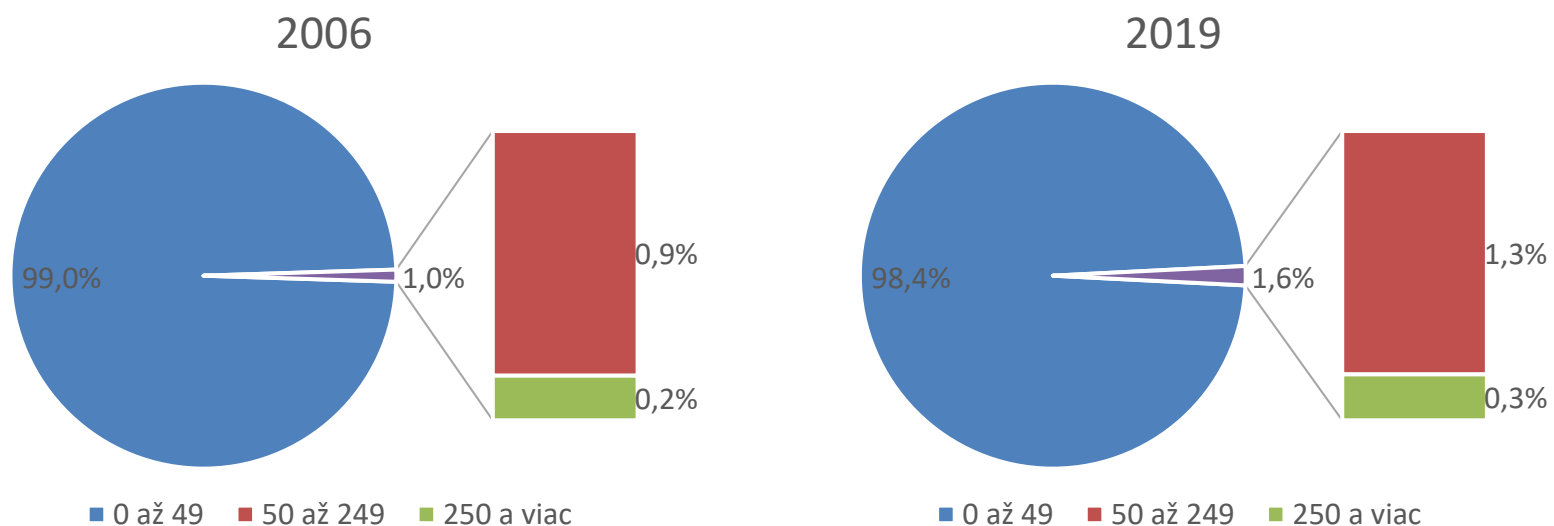
Počet zamestnancov, predaj, obrat, zisk, aktíva, pasíva, export...

-podľa EÚ:

	Zamestnanci	Obrat	Súvaha
MIKRO	< 10	≤ 2 mil. €	≤ 2 mil. €
MALÝ	< 50	≤ 10 mil. €	≤ 10 mil. €
STREDNÝ	< 250	≤ 50 mil. €	≤ 43 mil. €
VEĽKÝ	250 a viac	> 50 mil. €	> 43 mil. €

Členenie podnikov

Slovenská republika (2006 a 2019)

Štatistický úrad SR, 2020.

Členenie podnikov

Najväčší zamestnávateľia – nefinanční (2018)

1.	Volkswagen Slovakia	14624
2.	Železnice SR	13693
3	Slovenská pošta	12873
4	Schaeffler Slovensko	10096
5	US Steel Košice	9960
6	Tesco Stores SR	8517
7	Grafobal Group	6750
8	Kaufland SR	6166
9	Železničná spoločnosť Slovensko	5938
10	Ž.s. Cargo Slovakia	5549

Etrend, 2019.

Členenie podnikov

Najväčší zamestnávateľia na svete

The World's Biggest Employers

The employers with the largest workforces worldwide in 2015

Sources: World Economic Forum,
listed organizations

Forbes statista

Forbes, 2018.

Členenie podnikov

Najväčší výrobcovia na Slovensku (2018)

1.	Volkswagen Slovakia	10 380 075 000 €
2.	Kia Motors Slovakia	5 185 633 000 €
3.	Slovnaft	3 612 653 000 €
4.	PCA Slovakia	2 752 018 000 €
5.	US Steel Košice	2 711 643 000 €
6.	Slovenské elektrárne	2 539 581 000 €
7.	Samsung Electronics Slovakia	1 856 861 000 €
8.	Mobis Slovakia	1 315 511 000 €
9.	Foxconn Slovakia	1 199 463 000 €
10.	Schaeffler Slovensko	1 131 219 000 €

Etrend, 2019.

Členenie podnikov

Firmy s najvyšším ziskom po zdanení (2018)

1.	Kia Motors Slovakia	240 681 000 €
2.	Eustream	198 795 000 €
3	Volkswagen Slovakia	191 902 000 €
4	Slovenský plynárenský priemysel	180 861 000 €
5	Continental Matador Rubber	156 829 000 €
6	SPP - distribúcia	156 822 000 €
7	US Steel Košice	126 831 000 €
8	Minerfin	119 884 000 €
9	Lidl Slovenská republika	114 822 000 €
10	Slovak Telekom	112 817 000 €

Etrend, 2019.

Členenie podnikov

Firmy s najvyšším ziskom na svete (2017)

#1 ICBC

#2 China Construction Bank

#3 JPMorgan Chase

#4 Berkshire Hathaway

#5 Agricultural Bank of China

#6 Bank of America

#7 Wells Fargo

#8 Apple

#9 Bank of China

#10 Ping An Insurance Group

Forbes, 2018.

Členenie podnikov

Firmy s najvyšším ziskom podľa štátu (2015)

Europeanpost.co, 2016.

Členenie podnikov

Najväčšie podniky chem. a farm. priemyslu (podľa tržieb 2018)

#	Spoločnosť	Tržby 2018 (tis. eur)	Tržby 2017 (tis. eur)	Zmena 2018 / 2017 (%)	Zisk po zdanení 2018 (tis. eur)	Zisk po zdanení 2017 (tis. eur)	Zmena 2018 / 2017 (%)
1.	<u>Slovnaft, a.s., Bratislava</u>	3 798 067	3 418 786	11,1	106 218	146 724	-27,6
2.	<u>Continental Matador Rubber, s.r.o., Púchov</u>	1 089 290	1 007 797	8,1	156 829	175 297	-10,5
3.	<u>Continental Matador Truck Tires, s.r.o., Púchov</u>	585 016	559 163	4,6	70 603	61 471	14,9
4.	<u>Duslo, a.s., Šaľa</u>	418 485	403 756	3,6	-5 875	12 124	n
5.	<u>Plastic Omnium Auto Inergy Slovakia, s.r.o., Lozorno</u>	152 132	131 906	15,3	1 571	1 846	-14,9
6.	<u>Fortischem, a.s., Nováky</u>	131 793	140 483	-6,2	-5 339	4 649	n
7.	<u>BASF Slovensko, s.r.o., Bratislava</u>	123 974	129 880	-4,5	5 256	5 588	-5,9
8.	<u>Magna Slovteca, s.r.o., Nové Mesto nad Váhom</u>	120 948	119 515	1,2	11 567	13 368	-13,5
9.	<u>de Miclén, s.r.o., Levice</u>	113 817	109 568	3,9	3 864	3 283	17,7
10.	<u>Enviral, a.s., Leopoldov</u>	109 690	121 517	-9,7	170	11 075	-98,5

Trend, 2019.

Členenie podnikov

Najväčšie podniky chem. priemyslu na svete (podľa tržieb 2018)

RANK		COMPANY	CHEMICAL SALES (\$ MILLIONS)	CHANGE FROM 2017	CHEMICAL SALES AS % OF TOTAL SALES	HEADQUARTERS	CHEMICAL OPERATING PROFITS ^b (\$ MILLIONS)	CHANGE FROM 2017	CHEMICAL OPERATING PROFITS AS % OF TOTAL OPERATING PROFIT	OPERATING PROFIT MARGIN ^c	IDENTIFIABLE CHEMICAL ASSETS (\$ MILLIONS)	CHEMICAL ASSETS AS % OF TOTAL ASSETS	OPERATING RETURN ON CHEMICAL ASSETS ^d
2018	2017 ^a												
1	2	DowDuPont ^e	\$85,977	37.6%	100.0%	US	\$8,412	56.2%	100.0%	9.8%	\$188,030	100.0%	4.5%
2	1	BASF	74,066	2.4	100.0	Germany	7,462	-23.7	100.0	10.1	102,288	100.0	7.3
3	3	Sinopec	69,210	22.4	16.2	China	3,929	13.9	32.3	5.7	23,735	12.9	16.6
4	4	Sabic	42,120	12.0	93.4	Saudi Arabia	9,518	16.8	98.3	22.6	79,751	93.4	11.9
5	5	Ineos	36,970	2.1	100.0	UK	4,289	-9.3	100.0	11.6	n/a	n/a	n/a
6	6	Formosa Plastics ^f	36,891	13.8	63.9	Taiwan	4,022	-17.5	57.2	10.9	47,977	69.9	8.4
7	7	ExxonMobil Chemical	32,443	13.1	11.6	US	4,162	-24.9	13.7	12.8	36,035	10.4	11.5
8	8	LyondellBasell Industries	30,783	8.7	78.9	Netherlands	5,615	-6.1	99.8	18.2	n/a	n/a	n/a
9	9	Mitsubishi Chemical	28,747	7.1	80.9	Japan	2,382	-12.1	82.9	8.3	39,915	79.1	6.0
10	11	LG Chem	25,637	9.7	100.0	South Korea	2,043	-23.3	100.0	8.0	26,330	100.0	7.8

Gen.acs.org, 2020.

Členenie podnikov

Najväčšie podniky potrav. priemyslu (podľa tržieb 2018)

#	Spoločnosť	Tržby 2018 (tis. eur)	Tržby 2017 (tis. eur)	Zmena 2018 / 2017 (%)	Zisk po zdanení 2018 (tis. eur)	Zisk po zdanení 2017 (tis. eur)	Zmena 2018 / 2017 (%)
1.	<u>Rajo, a.s., Bratislava</u>	176 218	168 747	4,4	-235	1 330	n
2.	<u>Nestlé Slovensko, s.r.o., Prievidza</u>	173 110	166 580	3,9	10 279	9 847	4,4
3.	<u>Mecom Group, s.r.o., Humenné</u>	133 468	127 912	4,3	-700	-13 091	n
4.	<u>Plzeňský Prazdroj Slovensko, a.s., Veľký Šariš</u>	126 309	97 534	29,5	11 115	7 472	48,8
5.	<u>Heineken Slovensko, a.s., Hurbanovo</u>	124 369	119 442	4,1	18 223	9 605	89,7
6.	<u>I.D.C. Holding, a.s., Bratislava</u>	114 447	117 961	-3,0	7 142	7 957	-10,2
7.	<u>Polnoservis, a.s., Leopoldov</u>	95 394	99 547	-4,2	1 467	3 195	-54,1
8.	<u>Hyza, a.s., Topoľčany</u>	94 481	91 572	3,2	1 773	1 768	0,3
9.	<u>Tauris, a.s., Rimavská Sobota</u>	91 464	82 665	10,6	1 008	379	166,0
10.	<u>Syráreň Bel Slovensko, a.s., Michalovce</u>	89 475	87 638	2,1	3 143	3 230	-2,7

Trend, 2019.

Členenie podnikov

-podľa **právnej formy**:

a) Fyzická osoba – podnikateľ („živnostník“)

b) Obchodné spoločnosti

-verejná obchodná spoločnosť

-komanditná spoločnosť

-spoločnosť s ručením obmedzeným

-akciová spoločnosť

c) Družstvo

d) Osobitné formy podnikania

-združenie podnikov

-tiché spoločenstvo

Členenie podnikov

Slovenská republika (2019)

	2019		
	Počet zamestnancov: 0 - 49	Počet zamestnancov: 50 - 249	Počet zamestnancov: 250 a viac
Spolu subjekty podľa právnej formy	327 518	4 499	853
Akciové spoločnosti	2 453	529	233
Spoločnosti s ručením obmedzeným	116 057	2 174	390
Ostatné obchodné spoločnosti	408	17	7
Družstvá	800	99	22
Štátne podniky	1	6	5
Príspevkové organizácie	397	209	50
Rozpočtové organizácie	5 101	1 164	79
Živnostníci	182 259	42	2
Ostatné právne formy	8 624	258	65
Fyzické osoby - podnikatelia spolu	193 677	43	2

Štatistický úrad SR, 2020.

Členenie podnikov

Slovenská republika (2019)

	a.s.	s.r.o.	ostatné obch. spol.	družstvá	š.p.	prísp. org.	rozp. org.	živn.	ostatné	Spolu
Slovenská republika spolu	0,9%	36,9%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%	1,0%	53,4%	7,2%	631 622
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (A)	0,6%	21,8%	0,0%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	61,1%	13,2%	24 125
Ťažba a dobývanie (B)	8,2%	71,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	18,9%	1,6%	245
Priemyselná výroba (C)	0,7%	31,0%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	65,6%	2,4%	79 845
Dodávka elektriny, plynu, pary astudeného vzduchu (D)	17,6%	78,9%	0,6%	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%	1,7%	0,7%	585
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd (E)	3,5%	63,5%	0,2%	0,1%	0,1%	2,7%	0,1%	27,8%	2,0%	1 752
Stavebníctvo (F)	0,3%	19,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	77,0%	2,9%	106 753
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov (G)	0,8%	40,4%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	57,3%	1,2%	106 363
Doprava a skladovanie (H)	0,7%	45,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	45,2%	8,6%	23 247
Ubytovacie a stravovacie služby (I)	0,6%	44,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	52,0%	3,2%	19 773
Informácie a komunikácia (J)	1,2%	49,9%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	47,1%	1,4%	26 505
Finančné a poisťovacie činnosti (K)	4,0%	14,9%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	78,8%	2,0%	12 614
Činnosti v oblasti nehnuteľností (L)	5,2%	68,8%	0,8%	1,2%	0,0%	0,1%	0,0%	9,4%	14,6%	19 492
Odborné, vedecké a technické činnosti (M)	1,2%	50,9%	0,6%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	46,1%	1,0%	85 940
Administratívne a podporné služby (N)	1,1%	59,5%	0,4%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%	35,7%	3,0%	42 976
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie (O)	0,1%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%	0,3%	98,4%	0,0%	0,8%	3 232
Vzdelávanie (P)	0,3%	27,6%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	21,3%	40,6%	8,8%	12 478
Zdravotníctvo a sociálna pomoc (Q)	0,8%	70,7%	0,1%	0,0%	0,0%	0,7%	3,8%	10,3%	13,7%	12 673
Umenie, zábava a rekreácia (R)	0,8%	27,0%	0,1%	0,0%	0,0%	2,1%	0,7%	22,3%	46,9%	12 918
Ostatné činnosti (S)	0,0%	8,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	43,5%	47,6%	40 106

Štatistický úrad SR, 2020.

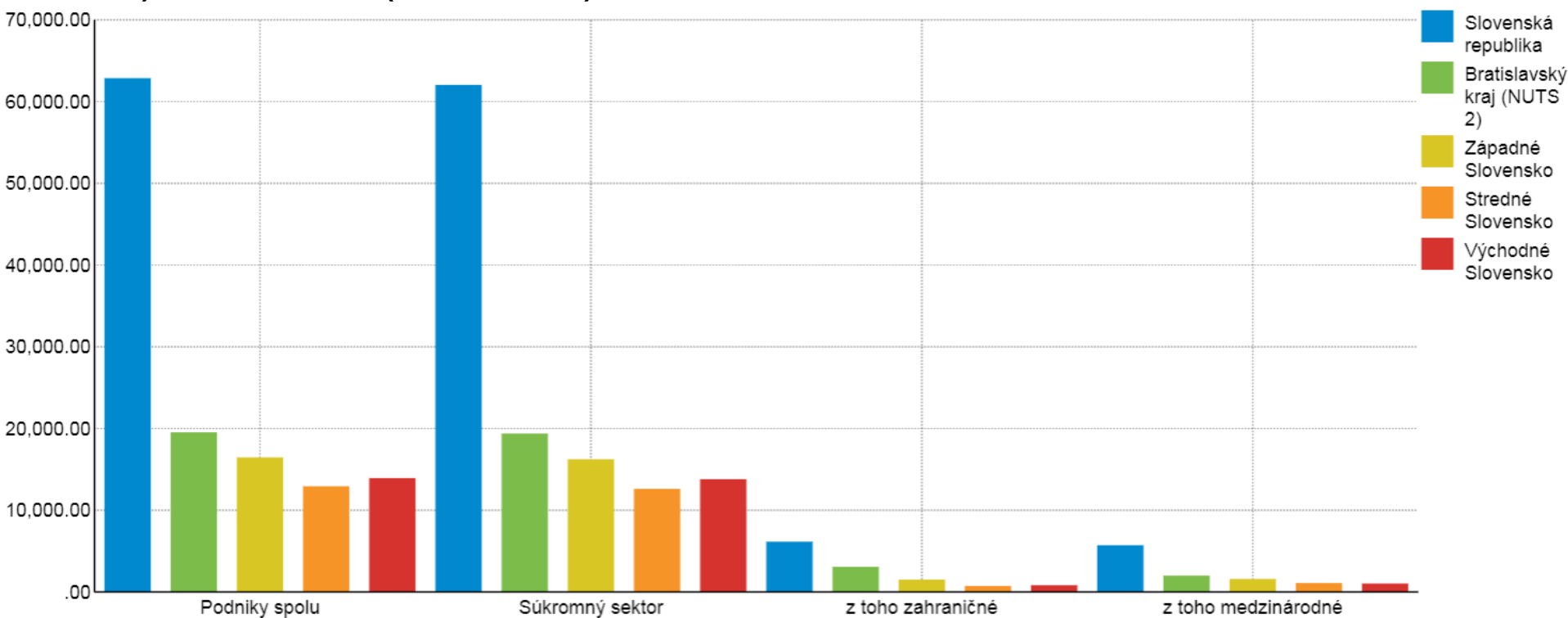
Členenie podnikov

-podľa **vlastníctva**:

a) individuálne vlastníctvo / partnerstvo / akciová spoločnosť

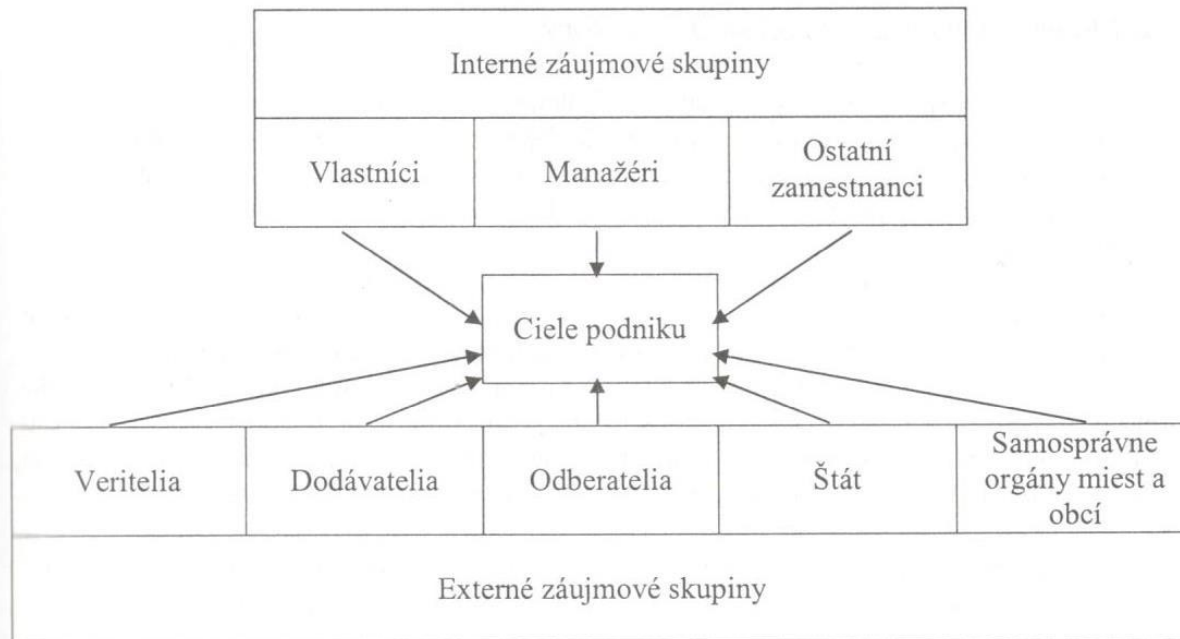
b) súkromné vlastníctvo / štátne (verejné)

c) národné (domáce) / zahraničné

Ciele podniku

- vždy sú výsledkom pôsobenia interných a externých faktorov, záujmových skupín (zákazníci, dodávateľia, veritelia, konkurencia...)
- vlastníci vs. manažéri
- vstupy ostatných zamestnancov (napr. cez odbory)

Ciele podniku

-systém podnikových cieľov (príklad):

ZISK (jeho maximalizácia)

EXISTENČNÁ ISTOTA PODNIKU

RAST PREDAJA

SOCIÁLNA ZODPOVEDNOSŤ (vnútri i navonok)

PODIEL NA TRHU

NEZÁVISLOSŤ

STAROSTIVOSŤ O ZÁKAZNÍKA

RAST PODNIKU

...

Príklad

Our Vision

VISION 2025

To become the most competitive and leading aviation group in Africa by providing safe, market driven and customer focused passenger and cargo transport, aviation training, flight catering, MRO and ground services by 2025.

Our Mission

- To become the leading Aviation group in Africa by providing safe and reliable passenger and cargo air transport, Aviation Training, Flight Catering, MRO and Ground Services whose quality and price "value proposition" is always better than its competitors,
- To ensure being an airline of choice to its customers, employer of choice to its employees and an investment of choice to its Owner,
- To contribute positively to socio economic development of Ethiopia in particular and the countries to which it operates in general by undertaking its corporate social responsibilities and providing vital global air connectivity,

Príklad

Our Mission

Our Roadmap starts with our mission, which is enduring. It declares our purpose as a company and serves as the standard against which we weigh our actions and decisions.

- To refresh the world...
- To inspire moments of optimism and happiness...
- To create value and make a difference.

Our Vision

Our vision serves as the framework for our Roadmap and guides every aspect of our business by describing what we need to accomplish in order to continue achieving sustainable, quality growth.

- **People:** Be a great place to work where people are inspired to be the best they can be.
- **Portfolio:** Bring to the world a portfolio of quality beverage brands that anticipate and satisfy people's desires and needs.
- **Partners:** Nurture a winning network of customers and suppliers, together we create mutual, enduring value.
- **Planet:** Be a responsible citizen that makes a difference by helping build and support sustainable communities.
- **Profit:** Maximize long-term return to shareowners while being mindful of our overall responsibilities.
- **Productivity:** Be a highly effective, lean and fast-moving organization.

Príklad

At the heart of The Chevron Way is our vision...to be the global energy company most admired for its people, partnership and performance.

Mission of Chevron: Our company's foundation is built on our values, which distinguish us and guide our actions. We conduct our business in a socially responsible and ethical manner. We respect the law, support universal human rights, protect the environment and benefit the communities where we work.

Prvky podniku

-v podniku sa prostredníctvom transformačného procesu vstupy premieňajú na výstupy

-všetky vstupy vo forme prvkov, činností a ich väzieb nazývame **podnikovými výrobnými faktormi**

-3 typy prvkov:

a) Elementárne – priame vstupy do výrobného procesu

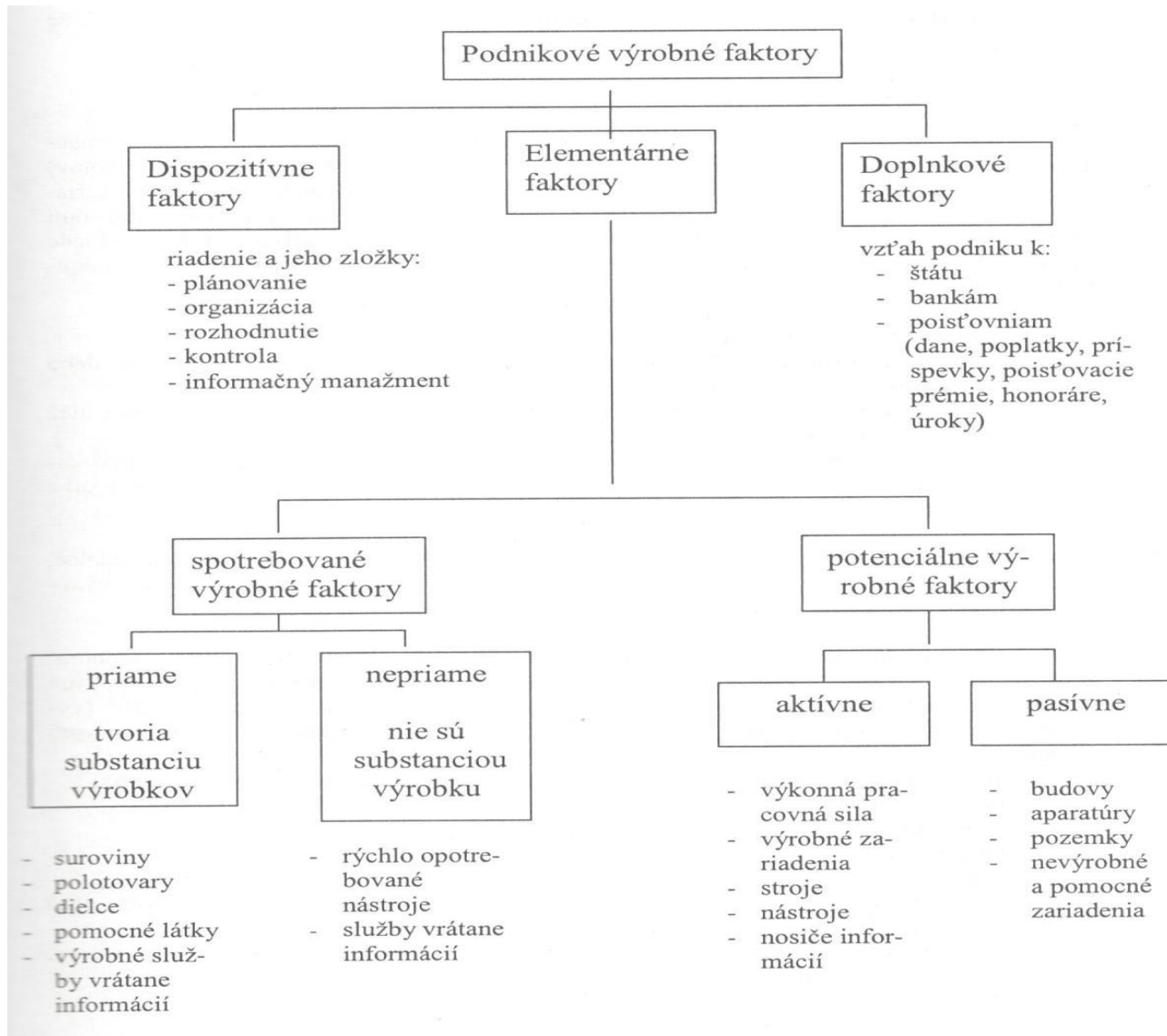
-potenciálne

-spotrebované

b) Dispozitívne – činnosti vstupujúce do výrobného procesu

c) Doplnkové – väzby podniku na okolie

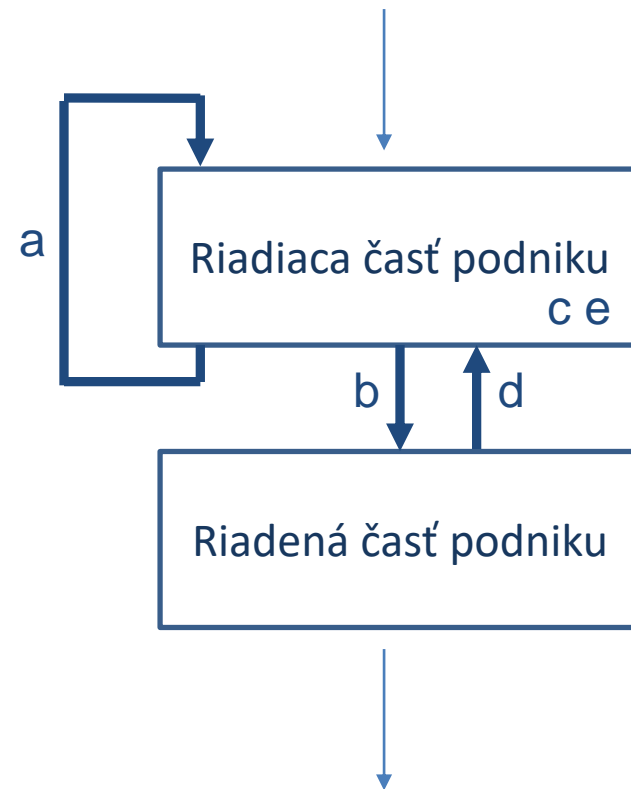
Prvky podniku

Dispozitívne výrobné faktory

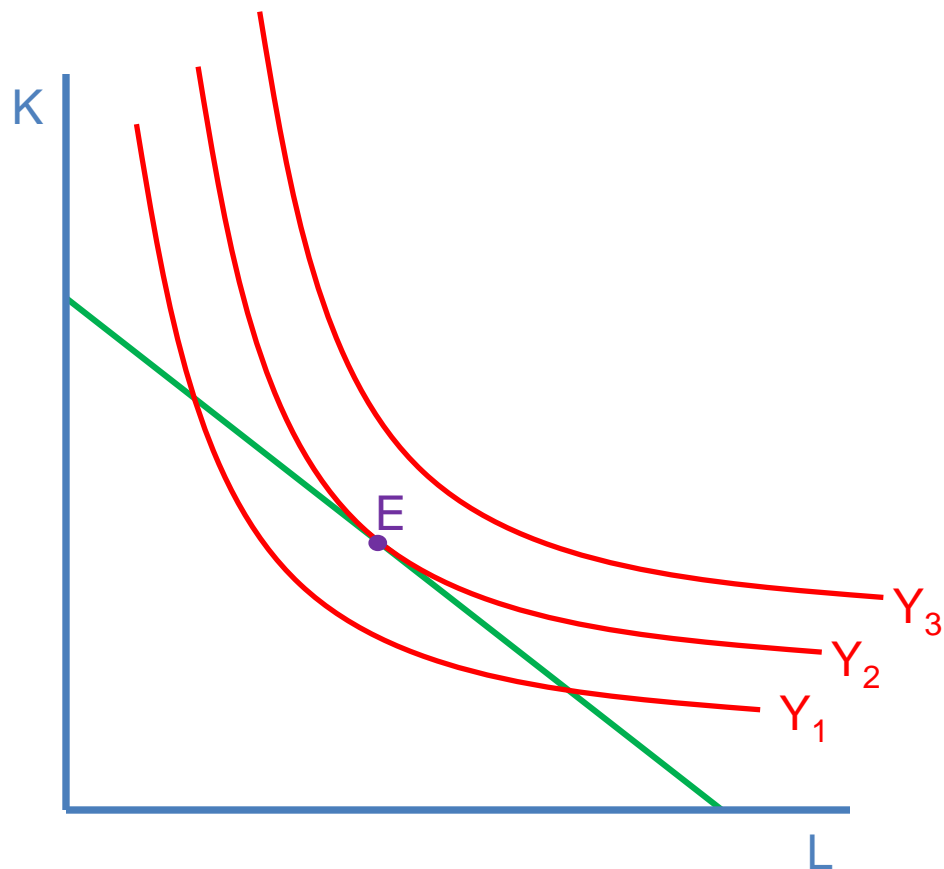
-ide o **riadiacu činnosť**, ktorej úlohou je kombinovať ostatné výrobné faktory tak, aby bol splnený vrcholný cieľ podniku:

- a) plánovanie
- b) organizácia
- c) rozhodovanie
- d) kontrola
- e) informačný manažment

Maximalizácia zisku

$$Y = f(x_1, x_2, x_3, x_4, \dots, x_n)$$

izokvanty

rozpočtová priamka

technologické optimum

Úloha

Aké najvýznamnejšie riziká sa podľa vás spájajú s podnikaním v týchto oblastiach?

- cestovný ruch
- poľnohospodárstvo
- informačné technológie